

**Leiðbeinandi tilmæli um aðgerðir gegn
peningabætti og fjármögnun hryðjuverka
nr. 2/2008**

Tilmælin eru birt á heimasíðu Fjármálaeftirlitsins (www.fme.is)

Ekki í gildi

Gefið út skv. 2. mgr. 8. gr. laga nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með
fjármálastarfsemi.

29. september 2008

Efnisyfirlit

I.	Inngangur.....	3
	1.1 Almennt.....	3
	1.2 Mikilvægi aðgerða gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka	4
	1.3 Alþjóðareglur og samstarf.....	4
	1.4 Peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka.....	5
II.	Könnun á áreiðanleika viðskiptamanna	6
	2.1 Áreiðanleikakönnun	6
	2.2 Upphaf viðskipta	6
	2.3 Upplýsingaöflun	6
	2.3.1 Viðskiptavinur viðstaddur í eigin persónu	6
	2.3.2 Upplýsingar sem afla skal	7
	2.3.3 Raunverulegur eigandi	9
	2.4 Tímabundin frestun á að sannreyna áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamenn. 10	
	2.5 Einfölduð könnun á áreiðanleika viðskiptamanna	10
	2.6 Auknar kröfur til könnunar á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann.....	11
	2.6.1 Fjarsala	11
	2.6.2 Einstaklingar í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla.....	12
	2.6.3 Millibankaviðskipti og skelbankar (e. shell banks).....	12
	2.7 Reglubundið eftirlit	13
	2.8 Varðveisla gagna	13
III.	Rannsóknarskylda og tilkynningarskylda	14
	3.1 Rannsóknarskylda	14
	3.2 Tilkynningarskylda til lögreglu.....	15
IV.	Innra eftirlit, innri reglur o.fl.....	15
	4.1 Ábyrgðarmaður	15
	4.2 Innra eftirlit o.fl.	16
	4.3 Þjálfun starfsmanna	17
V.	Erlend starfsemi eftirlitsskyldra aðila.....	18

I. Inngangur

1.1 Almenn

Fjármálaeftirlitið setur fram leiðbeinandi tilmæli um aðgerðir gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka í starfsemi eftirlitsskyldra aðila. Drög að tilmælunum voru upphaflega sett fram í umræðuskjali í apríl 2007. Skömmu síðar var hafist handa við breytingar á lögum um aðgerðir gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Lög nr. 77/2008, um breytingu á lögum nr. 64/2006 tóku gildi í júní 2008 og taka tilmæli þessi mið af lagabreytingunum. Tilmælin eru gefin út með vísan til 2. mgr. 8. gr. laga nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfssemi.

Tilmælin setja fram leiðbeiningar Fjármálaeftirlitsins um það hvernig eftirlitsskyldir aðilar sem falla undir lög nr. 64/2006, um aðgerðir gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka, með síðari breytingum, skuli framfylgja ákvæðum þeirra. Eftirlitsskyldir aðilar eru skilgreindir í 2. gr. laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfssemi. Tilgangur tilmælanna er að skýra ýmis atriði laganna án þess að um tæmandi talningu sé að ræða. Tilmælin geta orðið grundvöllur krafna Fjármálaeftirlitsins um úrbætur með vísan til laga nr. 64/2006 um aðgerðir gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka, laga nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfssemi, sérlaga um starfsleyfisskylda starfsemi og alþjóðlegra reglna og skuldbindinga íslenska ríkisins á þessu sviði.

Löggjöf sú sem fjallar um viðfangsefni tilmælanna er að finna í lögum nr. 64/2006 um aðgerðir gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka, með síðari breytingum, reglugerð nr. 550/2006 um tilkynningarskyldu og könnun á áreiðanleika viðskiptamanns í aðgerðum gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka og reglugerð nr. 626/2006 um meðhöndlun tilkynninga um ætlað peningþvætti. Við lagaframkvæmd ber einnig að hafa til hliðsjónar alþjóðlegar skuldbindingar Íslands, einkum tilmæli *Financial Action Task Force on Money Laundering* (FATF) og tilskipun Evrópusambandsins 2005/60/EB auk annarra tilskipana eða reglugerða sambandsins sem settar eru á grundvelli hennar, svo sem tilskipun nr. 2006/70/EB. Einnig má nefna að skv. 16. gr. a í lögum nr. 87/1998, skal Fjármálaeftirlitið, í samræmi við skuldbindingar eða samþykktir á alþjóðavettvangi sem Ísland er aðili að, gefa út tilkynningar um einstaklinga og lögaðila sem eftirlitsskyldum aðilum ber sérstaklega að kanna hvort stofnað hafi verið til viðskipta við og er þeim skylt að koma í veg fyrir hvers konar fjármagnsflutning, svo sem afhendingu fjármuna, úttektir, millifærslu, eignarskráningu sem og önnur viðskipti, og hindra þannig að aðilar sem tilgreindir eru í tilkynningum eftirlitsins fái greiðslur í hendur eða geti nýtt fjármuni með öðrum hætti. Fjármálaeftirlitið skal jafnframt hlutast til um með tilkynningu til ríkislögreglustjóra að hald verði lagt á innstæður einstaklinga og lögaðila ef við framkvæmd eftirlitsins hafi komið í ljós að eftirlitsskyldur aðili hafi brotið gegn ákvæði 1. mgr. og haldlagning fjármuna hefur ekki átt sér stað.

Eftirlitsskyldum aðilum ber að fylgjast með tilkynningum og leiðbeiningum sem Fjármálaeftirlitið kann að gefa út á grundvelli 2. mgr. 26. gr. laga nr. 64/2006, þ.e. ef þörf er talin á sérstakri varúð í viðskiptum við ríki eða ríkjasvæði sem ekki fylgja alþjóðlegum tilmælum og reglum um aðgerðir gegn peningþvætti.

Skyldum skv. lögum um aðgerðir gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka má skipta í þrjá meginþætti:

- 1) könnun á áreiðanleika viðskiptamanna við upphaf viðskiptasambands og við einstök viðskipti og varðveislu afrita af persónuskilríkjum ásamt öðrum

- viðskiptagögnum.
- 2) athugun á öllum grunsamlegum viðskiptum og tilkynning til lögreglu, hafi grun ekki verið eytt við könnun.
  - 3) sjá til þess að innri starfsþættir séu í góðu horfi, s.s. innra eftirlit, skriflegar reglur, kerfi til að bregðast skjótt við fyrirspurnum lögreglu og yfirvalda, að hugað sé að þjálfun starfsmanna og tilnefningu á sérstökum ábyrgðarmanni úr hópi stjórnenda.

1.2 Mikilvægi aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka

Mikilvægt er að eftirlitsskyldir aðilar leggi áherslu á aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka í starfsemi sinni. Skortur á aðgerðum getur falið í sér rekstraráhættu og haft veruleg áhrif á starfsemi eftirlitsskyldra aðila, auk þess að leiða til aukinnar orðsporsáhættu fyrir bæði einstök fjármálafyrirtæki og fjármálakerfið í heild. Í orðsporsáhættu felst að hætta er á verulega neikvæðu viðhorfi gagnvart aðila í fjármálastarfsemi vegna athafna/athafnaleysis hans eða annarra, hvort sem það er réttmætt viðhorf eða ekki, sem getur haft áhrif á lánstraust og viðskiptavild aðilans vegna þess að almenn tiltrú hans bíður álitshnekki.

Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að það er á ábyrgð stjórnar og æðstu stjórnenda eftirlitsskyldra aðila að sjá til þess að aðgerðum gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka sé sinnt með fullnægjandi hætti í starfsemi þeirra.

Ísland er aðili að alþjóðlegum vinnuhóp, *Financial Action Task Force on Money Laundering* (FATF), sem vinnur að aðgerðum gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Á árinu 2006 gerði FATF úttekt á íslenska fjármálakerfinu, lagaumhverfi og lagaframkvæmd stofnana og fyrirtækja í tengslum við aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Slíkar úttektir eru gerðar á nokkurra ára fresti, en árið 1997 hafði farið fram úttekt á Íslandi á vegum FATF. Úttektir sem þessar gefa mikilvæga vísbindingu um framkvæmd málaflokksins hér á landi, bæði fyrir innlenda og erlenda aðila, og geta því haft veruleg áhrif á orðstír íslenska fjármálakerfisins. Mikilvægi þess að aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka séu meðal þeirra bestu sem völ er á verður því seint ofmetið.

1.3 Alþjóðareglur og samstarf

Peningabætti er alþjóðlegt vandamál en með vaxandi heimsvæðingu viðskipta og frelsis í fjármagnsflæði milli ríkja er það orðinn stór þáttur í alþjóðlegri glæpastarfsemi, svo sem fíkniefnaviðskiptum og hryðjuverkum. Á alþjóðavettvangi hafa ýmsar aðgerðir beinst að því að efla baráttu gegn þessari þróun enda er alþjóðleg samræming mikilvæg í aðgerðum gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka.

Með aðild sinni að FATF árið 1991 skuldbatt Ísland sig til að samræma löggjöf og starfsreglur að tilmælum FATF. FATF gaf út 40 tilmæli um aðgerðir gegn peningabætti árið 1990, sem tvisvar hafa verið endurskoðuð, auk þess sem 9 sérstök tilmæli um fjármögnun hryðjuverka hafa bæst við.

Basel nefndin um bankaeftirlit sem skipuð er af Alþjóðagreiðslubankanum (BIS) hefur gefið út leiðbeiningar um mat á áreiðanleika viðskiptamanna banka (*e. Customer due diligence for banks*). Í leiðbeiningunum er fjallað um eftirlitsstaðla með tilliti til meginreglunnar um að þekkja viðskiptamann sinn, en skortur á eftirlitsstöðlum getur haft í för með sér mikla orðspors- og rekstraráhættu fyrir eftirlitsskylda aðila. Einnig er vakin athygli á viðhengi við

skjalið sem nefnist „Almennar leiðbeiningar við opnun bankareiknings og könnun á viðskiptamanni“ (e. *General Guide to Account Opening and Customer Identification*).

Tilmæli FATF og ofangreindar leiðbeiningar Basel nefndarinnar voru höfð til hliðsjónar við samningu tilmæla þessara. Þessi gögn má finna á heimasíðum viðkomandi aðila (www.fatf-gafi.org og www.bis.org). Einnig var litið til tilmæla fjármálaeftirlita í nágrennalöndunum. Mikilvægt er að eftirlitsskyldir aðilar kynni sér upplýsingar um málaflokkinn og fylgist með þróun hans á ofangreindum heimasíðum. Einnig má benda á heimasíður eftirfarandi aðila: Alþjóðasamtök váttryggingaefitrlita (www.iaisweb.org), Alþjóðasamtök verðbréfaefitrlita (www.iosco.org) og Wolfsberg hópurinn (www.wolfsberg-principles.com).

1.4 Peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka

Peningaþvætti er skilgreint í 1. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006, með síðari breytingum. Samkvæmt ákvæðinu er peningaþvætti þegar einstaklingur eða lögaðili tekur við eða aflar sér eða öðrum ávinnings með broti sem er refsivert samkvæmt almennum hegningarlögum eða öðrum lögum. Hér er einnig átt við það þegar einstaklingur eða lögaðili umbreytir slíkum ávinningi, flytur hann, sendir, geymir, aðstoðar við afhendingu hans, leynir honum eða upplýsingum um uppruna hans, eðli, staðsetningu, ráðstöfun eða flutningi ávinnings eða stuðlar á annan sambærilegan hátt að því að tryggja öðrum ávinning af slíkum refsiverðum brotum. Ávinningur er hvers kyns hagnaður og eignir hverju nafni sem nefnast, þ.m.t. skjöl sem ætlað er að tryggja réttthafa aðgang að eignum eða öðrum réttindum sem meta má til fjár, sbr. 3. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006, með síðari breytingum.

Þvætti er sjálfstætt refsivert brot samkvæmt 264. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 10/1997. Samkvæmt 1. mgr. 264. gr. er unnt að refsa fyrir viðtöku og öflun ávinnings af afbroti og aðstoð við að umbreyta ávinningi í því skyni að fela ólöglegan uppruna hans. Markmið 1. mgr. er tvíþætt. Annars vegar er refsivert að maður njóti ávinnings af broti sem annar hefur framið. Hins vegar er lögð refsing við ýmsum aðferðum sem unnt er að viðhafa til að aðstoða við undanskot á ávinningi afbrota, án skilyrðis um að viðkomandi hafi nokkurn ábata af aðstoðinni. Er tiltekin í ákvæðinu sú háttsemi að geyma, flytja eða aðstoða við afhendingu ávinnings en ekki er tæmandi talið hvers konar aðstoð fellur undir ákvæðið. Þannig er refsivert að stuðla á hvers konar annan sambærilegan hátt að því að tryggja öðrum ávinning af afbroti. Í dæmaskyni má nefna að undir ákvæðið félli sú háttsemi að leyna, senda, millifæra t.d. af bankareikningum, umbreyta, veðsetja eða fjárfesta ávinninginn. Í 3. tölul. 4. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 1. gr. laga nr. 10/1997, kemur fram að refsað skuli eftir íslenskum hegningarlögum fyrir brot gegn 264. gr. framið innan íslenska ríkisins enda þótt frumbrotið sem ávinningur stafi frá hafi verið framið erlendis og án tillits til hver var að því valdur.

Fjármögnun hryðjuverka er skv. 2. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006, öflun fjár í þeim tilgangi eða með vitneskju um að nota eigi það til að fremja brot sem er refsivert skv. 100. gr. a – 100. gr. c almennra hegningarlaga nr. 19/1940.

II. Könnun á áreiðanleika viðskiptamanna

2.1 Áreiðanleikakönnun

Með áreiðanleikakönnun viðskiptamanns vegna peningaþvættis og fjármögnunar hryðjuverka er átt við upplýsingaöflun og könnun á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann. Oft eru upplýsingar um viðskiptamann nægilega áreiðanlegar þannig að ekki þarf sérstaklega að kanna áreiðanleika þeirra. Það á við þegar upplýsingar koma frá opinberum aðila, t.d. þegar einstaklingur framvísar persónuskilríki gefnu út af stjórnvöldum eða við framlagningu vottorðs úr fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra.

Við könnun á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann skal auk laga nr. 64/2006 um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka líta til tilmæla, reglna og upplýsinga frá íslenskum stjórnvöldum. Er þar t.d. átt við tilkynningar Fjármálaeftirlitsins í samræmi við skuldbindingar og samþykktir á alþjóðavettvangi sem Ísland er aðili að, sbr. 16. gr. a laga nr. 87/1998, og auglýsingar utanríkisráðuneytisins í Stjórnartíðindum um ráðstafanir til að framfylgja ályktunum öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna um aðgerðir gegn hryðjuverkamönnum. Sama á við um tilmæli FATF, enda er Ísland skuldbundið til að samræma löggjöf og starfsreglur að tillögum FATF.

2.2 Upphaf viðskipta

Meginreglan er að viðskiptamaður skuli sanna á sér deili áður en samningssambandi er komið á.

Samningssamband telst hafa stofnast á þeim tímapunkti þegar viðskiptamaður getur og hefur heimild til að nýta sér þjónustu eftirlitsskylds aðila.

Ekki í gildi

Dæmi um tímamörk sem m.a. marka upphaf viðskipta:

- Við undirritun lánasamnings.
- Við undirritun kaupleigu-/eignarleigusamnings í lausafjárkaupum.
- Við undirritun samnings um eignastýringu.
- Við undirritun samnings um einkabankaþjónustu.
- Við afhendingu greiðslukorts til viðskiptamanns.
- Við stofnun innlánsreiknings.

2.3 Upplýsingaöflun

2.3.1 Viðskiptavinur viðstaddur í eigin persónu

Grundvallaratriði við áreiðanleikakönnun á viðskiptamanni er að hann sé viðstaddur í eigin persónu til að sanna á sér deili við upphaf viðskipta.

Þær aðstæður geta hins vegar verið fyrir hendi að einstaklingur getur ekki verið viðstaddur við upphaf viðskipta, t.d. vegna veikinda, fötlunar eða landfræðilegra aðstæðna. Eftirfarandi eru dæmi um aðgerðir eftirlitsskyldra aðila í slíkum tilvikum:

- Eftirlitsskyldur aðili gæti kannað möguleika á að heimsækja viðskiptamanninn.
- Sé lítil hætta talin á peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka gæti 8. gr. laga nr. 64/2006, um tímabundna frestun á að sannreyna áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann átt við (sjá kafla 2.4). Ákvæðinu er t.d. ætlað að koma til móts við þau tilvik þar sem viðskiptamaður er ekki á staðnum til að sanna á sér deili. Um er

að ræða undanþágu frá grundvallarákvæði laganna um upplýsingaöflun. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að eftirlitsskyldur aðili beiti þessu ákvæði af varfærni og eingöngu í undantekningartilvikum, sbr. kafli 2.4 hér á eftir.

- Að öðrum kosti kæmu til skoðunar auknar kröfur skv. 10. gr. laganna, um fjarsölu, sem fjallar einnig um þau tilvik þegar viðskiptamaður er ekki á staðnum til að sanna á sér deili, sjá nánar í kafla 2.6.1.

2.3.2 Upplýsingar sem afla skal

2.3.2.1 Einstaklingar

Upplýsingar

Eftirlitsskyldur aðili sem hyggst stofna til samningssambands við aðila verður að vera sannfærður um að hann sé sá sem hann segist vera og ber að afla fullnægjandi upplýsinga um viðkomandi aðila í þeim tilgangi. Með vísan til 1. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006 skal gera kröfu um að viðskiptamaður sanni á sér deili með framvísun gildra persónuskilríkja sem gefin eru út af stjórnvöldum eða eru viðurkennd af stjórnvöldum.

Fjármálaeftirlitið telur nauðsynlegt að eftirfarandi upplýsinga sé einnig aflað frá einstaklingum:

- Persónuskilríki með mynd.
- Fullt nafn.
- Upplýsingar um lögheimili (pósthólfsnúmer er ekki fullnægjandi).
- Símanúmer (heimanúmer og farsímanúmer), netfang og fax númer þar sem það á við.
- Fæðingarstaður og dagur.
- Þjóðerni.
- Starf, staða og/eða nafn á vinnuveitanda.
- Kennitala.
- Tegund viðskipta.
- Eðli viðskiptasambandsins.
- Undirskrift.

Ekki í gildi

Áreiðanleiki upplýsinga

Staðfesta ætti áreiðanleika upplýsinga sem einstaklingur veitir við upphaf viðskipta með a.m.k. einni af eftirfarandi aðferðum:

- Með gildum persónuskilríkjum sem gefin er út af stjórnvöldum eða eru viðurkennd af stjórnvöldum.
- Staðfesta rétt lögheimili með upplýsingum úr þjóðskrá.
- Hafa samband við viðskiptamann í gegnum síma, með bréfi eða netpósti til að staðfesta uppgefnar upplýsingar. Ótengdur sími, endursendur póstur eða rangt netfang ættu að leiða til frekari eftirgrennslan.
- Fá staðfestingu á gildi opinberra gagna frá t.d. sendiráði, lögbókanda (*notarius publicus*) eða öðrum viðkenndum og virtum aðila sé þess þörf. Þetta ætti t.d. við þegar um erlendan aðila væri að ræða.

Tegundir skilríkja

Mismunandi er eftir tegundum skilríkja hvaða upplýsingar koma fram á þeim en nota skal gild skilríki sem gefin eru út af stjórnvöldum eða eru viðurkennd af stjórnvöldum. Sem dæmi um slík skilríki má nefna:

- Vegabréf,
- ökuskírteini,
- nafnskírteini, eða

- önnur sambærileg skilríki.

Fjármálaeftirlitið lítur svo á að með stjórnvöldum í 5. gr. laga nr. 64/2006 sé bæði átt við íslensk og erlend stjórnvöld. Þannig gætu t.d. erlend vegabréf eða nafnskríteini frá EES-ríkjum talist gild skilríki í skilningi laganna. Ákvæðið gerir einnig ráð fyrir því að stjórnvöld geti viðurkennt skilríki sem gefin eru út af öðrum en þeim og að notkun slíkra skilríkja sé þá heimil til að sanna á sér deili. Hér er átt við frumrit skilríkja, en jafnframt verður að telja að staðfest endurrit lögbókanda (*notarius publicus*) af skilríki jafngildi frumriti þess, sbr. 12. gr. laga nr. 86/1989 um lögbókandagerðir.

2.3.2.2 Lögaðilar

Upplýsingar

Grundvallarreglur um upplýsingar frá einstaklingum gilda einnig um lögaðila eftir því sem við á. Eftirlitsskyldur aðili sem hyggst stofna til samningssambands við lögaðila verður að þekkja til og vera sannfærður um tilvist lögaðilans og hverjir eru í forsvari fyrir hann. Samkvæmt b. lið 1. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006, ber að gera kröfu um að lögaðilar sanni á sér deili með framlagningu vottorðs úr fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra eða sambærilegri opinberri skrá með heiti, heimilisfangi og kennitölu eða sambærilegum upplýsingum. Prókúruhafar og aðrir þeir sem hafa sérstaka heimild til að koma fram fyrir hönd viðskiptavinar gagnvart fjármálafyrirtæki, þar með taldir framkvæmdastjórar og stjórnarmenn, skulu sanna á sér deili. Jafnframt skulu aðilar sýna fram á að þeir séu réttilega að prókúru eða sérstakri heimild komnir.

Til að ganga úr skugga um lagalega tilvist og form lögaðila telur Fjármálaeftirlitið m.a. nauðsynlegt að afla eftirfarandi upplýsinga frá lögaðilum:

- Nafn lögaðila.
- Lagalegt form.
- Lögheimili lögaðila.
- Póstfang.
- Símanúmer og fax-númer þar sem við á.
- Kennitölu.
- Frumrit vottorðs úr fyrirtækjaskrá ríkisskattstjóra eða staðfest endurrit þess. Ef um erlendan aðila er að ræða þá úr sambærilegri skrá frá sambærilegri stofnun.
- Samþykktir.
- Ársreikning síðasta reikningsárs.
- Upplýsingar um eigendur og hluthafa.
- Markmiðið með starfsemi lögaðila.
- Upplýsingar um stjórnarmenn.
- Reglur um hver geti skuldbundið lögaðila.
- Sönnun á deili þeirra sem hafa prókúru yfir reikningnum og á heimild þeirra til prókúru.
- Tilgang, eðli og lögmæti viðskiptanna.

Vottorð frá fyrirtækjaskrá skal ekki vera eldra en tveggja mánaða.

Áreiðanleiki upplýsinga

Staðfesta skal áreiðanleika ofangreindra upplýsinga með a.m.k. einni af eftirfarandi aðgerðum:

- Skoða síðustu ársskýrslu og endurskoðaðan ársreikning.

- Nota opinberar upplýsingaskrár, hérlandis fyrirtækjaskrá.
- Staðreyna að lögaðilinn sé í starfsemi og að starfsemi hans hafi ekki verið lögð niður.
- Afla upplýsinga um fyrri bankaviðskipti lögaðila.
- Heimsækja lögaðilann, þar sem það á við.
- Hafa samband við lögaðilann í gegnum síma, bréfleiðis eða með netpósti. Ótengdur sími, endursendur póstur og rangt netfang ættu að leiða til frekari eftirgrennslan.

Prókúruhafar og umboðsmenn

Prókúruhafar skulu sanna deili á sér með sama hætti og einstaklingar og sýna fram á að þeir hafi heimild til að koma fram fyrir hönd lögaðila, þ.e. réttilega tilkomin prókúra eða önnur sérstök heimild, sbr. b lið 1. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006. Sama á við um framkvæmdastjóra og alla þá sem koma fram fyrir hönd lögaðila og geta skuldbundið hann.

Staðfesta skal deili á og bakgrunn þeirra umboðsmanna sem koma fram fyrir hönd lögaðila, t.d. lögmannna og endurskoðenda, ef umboðsmaðurinn er ekki starfsmaður lögaðila.

Erlendir lögaðilar

Í tilviki erlendra lögaðila þar sem framlögð vottorð eru ekki auðsjáanlega frá sambærilegri stofnun og hérlandis skal staðfesta gildi þeirra, t.d. hjá sendiráði viðkomandi lögaðila.

Félagasamtök og góðgerðarfélag

Þegar félagasamtök eða góðgerðarfélag eru viðskiptamenn skal kanna eftirfarandi:

- Deili á fyrirsvarsmönnum og ábyrgðarmönnum félagsins.
- Deili á þeim sem fara með stjórn félagsins og eigna þess.
- Hvort þeir sem koma fram fyrir hönd góðgerðarfélags hafi í raun umboð til þess.
- Tilgang góðgerðarfélags eða félagasamtaka.

2.3.3 Raunverulegur eigandi

Gera skal kröfu um að fullnægjandi upplýsingar séu veittar um raunverulegan eiganda. Þegar um lögaðila er að ræða skal eftirlitsskyldur aðili:

- Ganga úr skugga um að viðskiptamaður sé raunverulegur eigandi.
- Ávallt afla nauðsynlegra gagna sem sanna deili á raunverulegum eiganda, sbr. fyrri umfjöllun.
- Leggja sjálfstætt mat á hvort upplýsingar um viðskiptamann og raunverulegan eiganda séu réttar og fullnægjandi.

Raunverulegur eigandi er skilgreindur í 4. tölul. 3. gr. laga nr. 64/2006. Þar eru einnig tiltekin ákveðin tengsl sem eiga við um raunverulegan eiganda. Í öðrum tilvikum verður að meta hvenær aðili telst stjórna lögaðila eða öðrum einstaklingi þannig að hann teljist vera raunverulegur eigandi. Slíkt mat getur byggst á athugun á:

- Eignarhaldi á lögaðila.
- Samþykktum lögaðila.
- Stofnsamningi.
- Hluthafasamkomulagi ef um hlutafélag er að ræða eða öðru sambærilegu samkomulagi milli eigenda eða stjórnenda lögaðila.
- Hvort hlutum í hlutafélagi er skipt í flokka, þar sem einn hlutabréfaflokkur hefur meiri áhrif en aðrir.
- Hvort aðili á veð í lögaðila og fer með atkvæðisrétt í viðkomandi lögaðila á grundvelli veðsins.
- Öðrum samningum sem kunna að vera fyrir hendi og haft geta áhrif á stjórn

lögaðila.

2.4 Tímabundin frestun á að sannreyna áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamenn.

Þrátt fyrir meginreglu þess efnis að upplýsingaöflun og áreiðanleikakönnun skuli fara fram áður en til samningssambands er stofnað, er heimilt að fresta því tímabundið skv. 8. gr. laga nr. 64/2006, til þess að trufla ekki eðlilegan framgang viðskipta. Tímabundin frestun er heimil í þeim tilvikum þar sem lítil hætta er talin á peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka og að því tilskildu að viðskiptamaður sanni á sér deili eins fljótt og við verður komið.

Framangreint er undanþága frá grundvallarákvæði laganna um upplýsingaöflun og áreiðanleikakönnun. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að eftirlitsskyldir aðilar beiti ákvæðinu af varfærni og eingöngu í undantekningartilvikum.

Fjármálaeftirlitið telur jafnframt rétt að eftirlitsskyldir aðilar setji sér reglur um hvernig beita skuli tímabundinni frestun upplýsingaöflunar. Slíkar reglur ættu að tilgreina viðmið um tímamörk frestunar, fjárhæðarmörk og skilgreina aðstæður þar lítil hætta er talin á peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Fjármálaeftirlitið telur eðlilegt að haldin sé skrá um tilvik þar sem heimild til tímabundinnar frestunar upplýsingaöflunar hefur verið nýtt. Ákvæðinu er m.a. ætlað að koma til móts við þau tilvik þar sem viðskiptamaður er ekki á staðnum til að sanna á sér deili.

2.5 Einfölduð könnun á áreiðanleika viðskiptamanna

Viðskiptamenn sem lúta einfaldaðri könnun á áreiðanleika

Í 15. gr. laga nr. 64/2006, með síðari breytingum, kemur fram að þegar tilkynningarskyldur aðili hefur aflað fullnægjandi upplýsinga um að viðskiptamaður falli undir eftirfarandi er heimilt að beita einfaldaðri áreiðanleikakönnun:

- Lögaðilar sem taldir eru upp í a- og b-lið 1. mgr. 2. gr. og samsvarandi lögaðilar sem hlotið hafa starfsleyfi á Evrópska efnahagssvæðinu (EES). Sama gildir um eftirlitsskyld fjármálafyrirtæki frá löndum utan EES sem gerðar eru sambærilegar kröfur til og samkvæmt lögum nr. 64/2006.
- Félög sem skráð eru á skipulegum verðbréfamarkaði samkvæmt skilgreiningu laga um kauphallir.
- Íslensk stjórnvöld.

Við einfaldaða áreiðanleikakönnun gilda ekki ákvæði 5. og 6. gr. Ávallt skal þó skrá nafn einstaklings eða lögaðila, kennitölu og heimilisfang.

Í eftirfarandi tilvikum er heimilt að beita einfaldaðri könnun á áreiðanleika viðskiptamanna, skv. 15. gr. a, sbr. 2. mgr. 15. gr.:

- Þegar staðfest er að greiðsla fyrir viðskipti verði færð til skuldar á viðskiptareikningi á nafni viðskiptamanns í starfandi fjármálafyrirtæki eða samsvarandi lögaðila sem hlotið hefur starfsleyfi á EES nema grunur leiki á að viðskiptin tengist peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Við gerð líftryggingarsamnings hjá fjármálastofnun, sem hlotið hefur starfsleyfi á EES, ef árlegt iðgjald viðskiptamanns frá EES er lægra en 1.000 evrur, miðað við opinbert viðmiðunargengi eins og það er skráð hverju sinni, eða ef um er að ræða eingreiðslu iðgjalds sem er lægri en 2.500 evrur, miðað við opinbert viðmiðunargengi eins og það er skráð hverju sinni. Ef árlegt iðgjald er hækkað, þannig að það verði hærra en 1.000 evrur, miðað við opinbert viðmiðunargengi eins og það er skráð hverju

sinni, skal krefjast framvísunar skilríkja, sbr. 5. gr.

Upplýsingar frá þriðja aðila

Eftirlitsskyldur aðili sem treystir á upplýsingar frá þriðja aðila skv. 16. gr. laga nr. 64/2006, skal leitast við að:

- Fá nauðsynlegar og áreiðanlegar upplýsingar um hvernig sá aðili stendur að áreiðanleikakönnun viðskiptamanna.
- Gera fullnægjandi ráðstafanir til að fullvissa sig um að afrit af viðeigandi skjölum sem sanna deili á viðskiptamanni og öðrum skjölum áreiðanleikakönnunar verði látin í té án tafar sé þess óskað.
- Fullvissa sig um að þriðji aðili fullnægi kröfum sem eru sambærilegar við þær sem gerðar eru í lögum 64/2006, lúti eftirliti sambærilegu við eftirlit með íslenskum fjármálafyrirtækjum og hafi starfsreglur og starfsaðferðir í samræmi við tilmæli FATF.
- Tryggja að þriðji aðili uppfylli skyldur sínar og gera um það skriflegan samning þar sem nánar er kveðið á um framkvæmd upplýsingagjafarinnar.

2.6 Auknar kröfur til könnunar á áreiðanleika upplýsinga um viðskiptamann

2.6.1 Fjarsala

Þegar viðskiptamaður er ekki viðstaddur í eigin persónu til að sanna á sér deili við upphaf viðskipta skulu gerðar auknar kröfur til upplýsingaöflunar um viðskiptamann ásamt því að krefjast skal þess að fyrsta greiðsla skuli gerð í nafni viðskiptamanns og af reikningi sem hann hefur stofnað í starfandi fjármálafyrirtæki, sbr. 10. gr. laga nr. 64/2006. Viðhafa skal jafn góðar starfsaðferðir til að sanna deili á viðskiptamanni og væri hann viðstaddur í eigin persónu. Aðgerðir eftirlitsskyldra aðila geta m.a. falist í a.m.k. einni af eftirfarandi aðgerðum:

- Öflun viðbótargagna um viðskiptamann, svo sem um fyrri bankaviðskipti, auk frekari sannana um lögheimili og heimilisfang.
- Staðfestingu á áreiðanleika gagna sem er aflað, t.d. frá opinberum aðila, frá fjármálafyrirtæki, vinnuveitanda eða öðrum aðilum.
- Gera kröfu um að fyrsta greiðsla sé gerð í nafni viðskiptamanns og af reikningi sem hann hefur stofnað í starfandi fjármálafyrirtæki.
- Frekari upplýsingar um uppruna fjármagns.

Gögn um viðskiptamann skulu fela í sér fullnægjandi upplýsingar til að geta gefið af honum rétta mynd.

Sem dæmi um fjarsölu má nefna:

- Viðskiptasamband, þjónusta og viðskiptafærsla sem á sér stað yfir internetið eða með pósti.
- Hraðbankaþjónusta.
- Símaþjónusta.
- Notkun annarra rafræna fjarskiptamiðla í viðskiptum.
- Notkun fyrirframgreiddra, endurhlaðanlegra eða reikningstengdra greiðslukorta í rafrænum viðskiptum.

Reglulegt eftirlit skv. 6. gr. laga nr. 64/2006 með viðskiptasambandi þar sem gerðar eru auknar kröfur til áreiðanleikakönnunar skal vera í samræmi við hinar auknu kröfur.

2.6.2 Einstaklingar í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla

Fjallað er um samningssamband eða viðskipti við einstaklinga sem teljast vera í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla og eru búsettir erlendis í 12. gr. laga nr. 64/2006. Meta skal hvort viðskiptamaður telst vera í áhættuhópi vegna stjórnmalalegra tengsla sinna en til þess hóps teljast þeir sem eru eða hafa verið háttsettir í opinberri þjónustu og nánasta fjölskylda þeirra eða einstaklingar sem vitað er að eru nánir samstarfsmenn þeirra.

Samkvæmt ákvæðinu skal afla samþykkis frá yfirstjórn áður en stofnað er til viðskipta við slíka aðila. Hið sama gildir um heimild til að halda áfram viðskiptum ef viðskiptamaður sem er þegar í viðskiptasambandi telst síðar falla í þennan hóp. Með yfirstjórn er ekki átt við að þörf sé á að leita samþykkis stjórnar eftirlitsskylds aðila heldur nægir að leita til næsta stjórnunarstigs fyrir ofan þann starfsmann sem um ræðir.

Grípa skal til viðeigandi ráðstafana til að sannreyna uppruna fjármuna sem notaðir eru í slíku viðskiptasambandi. Með því er átt við að afla skuli upplýsinga um eignir og tekjur viðkomandi til að geta metið hvort viðskiptin séu í eðlilegum tengslum við fjárhagslega stöðu hans.

Reglulegt eftirlit skv. 6. gr. laga nr. 64/2006 með slíku viðskiptasambandi, skal vera í samræmi við hinar auknu kröfur sem felast í 12. gr. laganna.

2.6.3 Millibankaviðskipti og skelbankar (e. shell banks)

Í 11. gr. laga nr. 64/2006 kemur fram að í millibankaviðskiptum yfir landamæri, við aðila frá löndum utan EES, skulu fjármálafyrirtæki sem lögin gilda um uppfylla ákveðin skilyrði. Þau skilyrði eru eftirfarandi:

Ekki í gildi

- Afla upplýsinga um starfsemi gagnaðilans og meta út frá opinberum gögnum orðstír viðkomandi og gæði eftirlits hjá honum.
- Leggja mat á eftirlit gagnaðilans með því að ekki fari fram peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Afla samþykkis frá yfirstjórn áður en millibankaviðskiptum er komið á. Með því er ekki átt við að þörf sé á að leita samþykkis stjórnar heldur nægir að leita til næsta stjórnunarstigs fyrir ofan þann starfsmann sem um ræðir.
- Skrásetja skyldur hvors aðila fyrir sig samkvæmt lögum þessum.
- Fá staðfest þegar um greiðslustreymisreikninga er að ræða, að gagnaðilinn viti deili á viðskiptamanni og meti reglulega upplýsingar um viðskiptamenn sem hafa beinan aðgang að reikningum hjá fjármálafyrirtæki sem lög þessi gilda um, og geti veitt viðeigandi upplýsingar um viðskiptamann sé þess óskað.

Fjármálaeftirlitið mælist jafnframt til að eftirlitsskyldir aðilar gangi úr skugga um það með fullnægjandi hætti að bankar innan EES, sem ætlunin er að stofna til millibankaviðskipta við, starfi í samræmi við þær kröfur sem gerðar eru til fjármálafyrirtækja innan EES og í samræmi við kröfur FATF.

Eftirlitsskyldir aðilar geta aflað upplýsinga um viðkomandi banka skv. 11. gr. laganna og samkvæmt framansögðu t.d. með því að leggja spurningarlista fyrir viðkomandi banka vegna þessa og gera kröfu um að svör séu staðfest af innri endurskoðanda viðkomandi banka eða með staðfestingu frá erlendum eftirlitsaðilum.

Millibankaviðskipti við skelbanka (e. shell banks) eru óheimil skv. 13. gr. laga nr. 64/2006. Staðbundinn fulltrúi eða almennur starfsmaður lánastofnunar innan lögsögu tiltekens ríkis

nægir ekki til þess að litið sé svo á að raunveruleg starfsemi eða stjórnun sé til staðar hjá lánastofnun.

2.7 Reglubundið eftirlit

Reglubundið eftirlit með samningssambandi við viðskiptamenn samkvæmt 6. gr. laga nr. 64/2006 nær bæði til nýrra viðskiptamanna og þeirra sem hafa verið lengur í viðskiptum.

Fjármálaeftirlitið lítur svo á að ákvæðið taki jafnframt til viðskiptamanna sem þegar hafði verið stofnað til viðskipta við fyrir gildistöku laga nr. 64/2006 og þar sem þörf er á frekari upplýsingum. Sem dæmi um tilvik þar sem þörf gæti verið á frekari upplýsingum má nefna:

- Breytingar á viðskiptasambandinu.
- Færslur sem fara upp fyrir tiltekin fjárhæðarmörk.
- Ör velta á reikningi sem er í ósamræmi við innstæðu hans.
- Færslur sem falla utan venjubundins viðskiptamynsturs viðskiptavinar.

2.8 Varðveisla gagna

Varðveita skal afrit af persónuskilríkjum viðskiptamanna og öðrum gögnum sem krafist er, eða fullnægjandi upplýsingar úr þeim, í a.m.k. 5 ár frá því að viðskiptum lýkur eða einstök viðskipti hafa átt sér stað, sbr. 6. mgr. 5. gr. laga nr. 64/2006.

Gögnin skulu vera varðveitt með skipulegum og öruggum hætti, þannig að fullnægjandi yfirsýn sé tryggð og að unnt sé að bregðast skjótt við fyrirspurnum frá lögreglu og Fjármálaeftirlitinu.

Ekki í gildi

Afmörkun fimm ára varðveislutíma

Þegar um viðvarandi viðskiptasamband er að ræða skal miða við þann dag sem viðskiptasambandi lýkur. Þetta á bæði við um upplýsingar sem aflað er í upphafi viðskiptasambands og upplýsinga sem aflað er vegna viðvarandi eftirlits.

Þegar um einstakar viðskiptafærslur er að ræða, skal miða við þann dag sem færslan er framkvæmd.

Þegar annarra gagna er aflað, skal miða við þann dag þegar gagna var aflað eða upplýsingar voru skráðar. Þetta á einkum við um upplýsingar sem aflað er í tengslum við athugun á grunsamlegum og óvenjulegum færslum, sbr. 23. gr. laganna og 4. kafli tilmælanna.

Varðveisla gagna vegna einstakra viðskiptafærslna

Viðskiptafærslur skulu ávallt skráðar þannig að þær séu rekjanlegar. Eftirfarandi upplýsingar skulu ávallt fylgja slíkum færslum:

- Nafn viðskiptavinar (og raunverulegs eiganda).
- Lögheimili.
- Heimilisfang ef annað en lögheimili.
- Kennitala og aðrar persónugreinanlegar upplýsingar.
- Hvaða persónuskilríkjum var framvísað og númer þeirra.
- Staðfestingu starfsmanns um að hann hafi skoðað gilt persónuskilríki og varðveitt afrit af því.
- Tegund viðskipta.
- Tímamark viðskipta.

- Gjaldmiðil viðskipta.
- Fjárhæð viðskipta.
- Tegund og númer á öllum reikningum sem tengjast viðskiptunum.
- Nafn móttakanda fjármuna ef það á við.

III. Rannsóknarskylda og tilkynningarskylda

3.1 Rannsóknarskylda

Skylt er að láta athuga gaumgæfilega öll viðskipti og fyrirhuguð viðskipti sem grunur leikur á að rekja megi til peningaþvættis eða fjármögnunar hryðjuverka og tilkynna lögreglu um viðskipti þar sem slík tengsl eru talin vera fyrir hendi, sbr. 17. gr. laga nr. 64/2006.

Grunsamleg eða óvenjuleg viðskipti

Sem dæmi um slík tilvik má nefna:

- Þegar viðskiptamaður sannar ekki á sér deili með fullnægjandi hætti.
- Þegar viðskiptamaður gefur ekki upplýsingar um tilgang fyrirhugaðra viðskipta.
- Þegar viðskiptamaður gefur ótrúverðugar upplýsingar, t.d. m.t.t. annarra fyrirliggjandi upplýsinga og umfangs viðskipta.
- Ef um háar fjárhæðir er að ræða þar sem greitt er með reiðufé.
- Ef ætla má að viðskipti fari fram í þágu þriðja manns og viðskiptamaður neitar að veita upplýsingar um þriðja mann.
- Viðskipti sem ekki virðast hafa fjárhagslegan eða lögmætan tilgang.
- Viðskipti eru óvenjuleg, mikið eða flókin, með hlöðsjón af venjubundinni starfsemi viðskiptamannsins.

Athugun á grunsamlegum eða óvenjulegum viðskiptum

Kanna skal bakgrunn og tilgang slíkra viðskipta að því marki sem unnt er. Athugun skv. framansögðu ætti m.a. að felast í eftirfarandi aðgerðum:

- Afla nauðsynlegra gagna til upplýsinga um viðskiptamann eða fyrirhuguð viðskipti.
- Kanna áreiðanleika fyrirliggjandi gagna.
- Leggja sjálfstætt mat á fyrirliggjandi gögn og upplýsingar.
- Gera skriflega skýrslu, sbr. 3. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006, þar sem fram kemur m.a.:
  - Skrá yfir fyrirliggjandi gögn og upplýsingar.
  - Aðgerðir sem gripið var til, m.a. varðandi upplýsingaöflun og framkvæmd viðskipta.
  - Niðurstöður athugunar, þ.e. hvort tilkynning er send lögreglu.

Gagna sem aflað er skv. framansögðu skulu vera nægilega ítarleg til þess að unnt sé að átta sig á eðli viðskiptanna og til að nota megi sem sönnunargögn í refsímáli.

Hafa ber í huga að athugun getur leitt í ljós samband á milli ólíkra viðskiptaáðgerða (sem hver um sig sýnist eðlileg) sem bent getur til þess að viðskiptin í heild gætu tengst refsiverðum verknaði.

Ekki er gerð krafa um að starfsmenn myndi sér skoðun á eða hafi rökstuddan grun um hvers konar afbrot liggur að baki peningaþvætti.

3.2 Tilkynningarskylda til lögreglu

Ef athugun samkvæmt framansögðu leiðir til að vitneskja eða grunur um peningabætti og fjármögnun hryðjuverka vaknar ber að tilkynna um viðskiptin til lögreglu. Skylt er að forðast slík viðskipti. Í tilkynningu skal láta vita innan hvaða frests eftirlitsskyldum aðilum ber að framkvæma viðskiptin. Ef ekki er unnt að koma í veg fyrir viðskiptin eða stöðvun þeirra gæti hindrað lögsókn á hendur þeim sem hafa hagnað af viðskiptunum skal lögreglu tilkynnt um viðskiptin um leið og þau hafa farið fram, sbr. 18. gr. laga nr. 64/2006.

Eftirlitsskyldum aðilum er skylt að sjá til þess að viðskiptamaður eða annar utanaðkomandi aðili fái ekki vitneskju um að lögreglu hafi verið sendar upplýsingar skv. 17. eða 18. gr. laga nr. 64/2006 eða um rannsókn vegna gruns um peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka, sbr. 20. gr. laganna.

IV. Innra eftirlit, innri reglur o.fl.

4.1 Ábyrgðarmaður

Eftirlitsskyldum aðilum er skylt skv. 22. gr. laga nr. 64/2006, að tilnefna aðila úr hópi stjórnenda sem sérstakan ábyrgðarmann vegna aðgerða gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka (hér eftir ábyrgðarmaður). Slíkur ábyrgðarmaður annast tilkynningar í samræmi við ákvæði 17. og 18. gr. laganna og ber ábyrgð á að mótaðar séu samræmdar starfsaðferðir sem stuðla skulu að eftirfylgni við lög. Ábyrgðarmaður hefur skilyrðislausan aðgang að áreiðanleikakönnun viðskiptamanna, viðskiptum eða beiðnum um viðskipti ásamt öllum þeim gögnum sem skipt geta máli vegna tilkynningar. Lögreglu og Fjármálaeftirlitinu skal tilkynnt um tilnefningu ábyrgðarmanns og hvaða stöðu hann gegnir innan viðkomandi fyrirtækis.

Staða ábyrgðarmanns

Staða ábyrgðarmanns innan fyrirtækis fer eftir stærð og umfangi þess. Í smærri fyrirtækjum, þar sem fáir starfsmenn eru, kann að vera eðlilegt að framkvæmdastjóri gegni stöðu ábyrgðarmanns. Í öðrum tilvikum getur þetta verið framkvæmdastjóri ákveðins sviðs eða forstöðumaður. Tryggt þarf að vera að staða ábyrgðarmanns sé þannig að hann sé nægilega sjálfstæður til þess að geta sinnt skyldum sínum. Með því er m.a. átt við að ábyrgðarmaður hafi í krafti stöðu sinnar aðgang að nauðsynlegum upplýsingum og geti sent tilkynningar til lögreglu vegna grunsemda um peningabætti eða fjármögnun hryðjuverka án íhlutunar annarra, hvort heldur næstu yfirmanna eða stjórnar fyrirtækisins. Tilnefna þarf staðgengill ábyrgðarmanns og skal hann gegna sambærilegri stöðu og vera tryggt sambærilegt sjálfstæði og ábyrgðarmanni.

Mikilvægt er að ábyrgðarmaður komi úr hópi stjórnenda m.a til að tryggja að hann geti í starfi sínu:

- Haft tímanlegan aðgang að öllum viðeigandi upplýsingum um viðskiptamenn og viðskiptafærslum sem tilkynning beinist að.
- Lagt sjálfstætt mat á tilkynningar sem honum berast.
- Sent tilkynningu til lögreglu vegna gruns um peningabætti án aðkomu annarra.
- Brugðist skjótt við fyrirspurnum frá lögreglu eða Fjármálaeftirlitinu.

Starfsskyldur ábyrgðarmanns

Í starfsskyldum ábyrgðarmanns skal m.a. felast að:

- Taka á móti tilkynningum um peningabætti frá starfsmönnum, skrá þær og

- varðveita ásamt öðrum gögnum á fullnægjandi hátt.
- Gera ætíð ráðstafanir til að afla nauðsynlegra upplýsinga í tengslum við tilkynningar frá starfsmönnum.
- Framkvæma eigin rannsóknir og úttektir á tilkynningum í ljósi allra aðgengilegra upplýsinga.
- Sjá til þess að skrifuð sé skýrsla um tilkynningar, sbr. 3. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006.
- Senda til lögreglu tilkynningar um vitneskju eða grun um peningabætti.
- Afla sér upplýsinga um og nota tilmæli og leiðbeiningar Fjármálaeftirlitsins, annarra stjórnvalda og alþjóðlegra stofnanna, s.s. FATF.
- Gera viðeigandi ráðstafanir til að viðhalda þekkingu sinni.
- Hafa umsjón og ábyrgð með fræðslu annarra starfsmanna um málaflokkinn.
- Leggja mat á hættu á peningabætti og fjármögnun hryðjuverka innan einstakra sviða eða rekstrareininga, m.a. út frá fjölda tilkynninga og umfangi og eðli starfseminnar.
- Tryggja að fullnægjandi starfsaðferðir séu viðhafðar innan fyrirtækis á sviði aðgerða gegn peningabætti.
- Árleg skýrslugjöf til stjórnar eftirlitsskylds aðila.

Skýrsla til stjórnar um störf ábyrgðarmanns

Í árlegri skýrslu ábyrgðarmanns til stjórnar eftirlitsskylds aðila skal m.a. koma fram:

- Mat á því hvernig skriflegar innri reglur og innra eftirlit samræmist leiðbeiningum, tilmælum og upplýsingum frá Fjármálaeftirlitinu og öðrum stjórnvöldum og tilmælum FATF.
- Umfjöllun um það hvernig brugðist hafi verið við tilkynningum og upplýsingum frá Fjármálaeftirlitinu og öðrum stjórnvöldum.
- Upplýsingar um fjölda tilkynninga til ábyrgðarmanns og athugun hans á þeim og hve margar voru sendar til lögreglu. Upplýsingar um samræmda flokkun tilkynninga, t.d. eftir starfssviðum, rekstrareiningum eða tegundum viðskipta, sem getur gefið tölfræðilega yfirsýn yfir málaflokkinn og auðveldað greiningu innan viðkomandi fyrirtækis.
- Upplýsingar um hjálfun og fræðslu starfsmanna.
- Upplýsingar um það sem er ábótavant í starfsaðferðum fyrirtækis og ábendingar um úrbætur.

Stjórn eftirlitsskylds aðila skal taka skýrsluna til umfjöllunar á stjórnarfundum, leggja mat á hana og efni hennar og kveða á um aðgerðir til úrbóta sé þess þörf.

4.2 Innra eftirlit o.fl.

Í 23. gr. laga nr. 64/2006 er fjallað um innra eftirlit. Stjórn eftirlitsskylds aðila ber ábyrgð á að fyrir hendi séu skriflegar innri reglur og innra eftirlit og að framkvæmd þess sé fullnægjandi til að koma í veg fyrir að starfsemi þeirra sé misnotuð í tengslum við peningabætti og fjármögnun hryðjuverka. Þar skal m.a. fjalla um áreiðanleikakönnun viðskiptamanna, tilkynningaskyldu, varðveislu gagna og viðskipti sem krefjast sérstakrar varúðar.

Skriflegar innri reglur

Skriflegar innri reglur gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka skv. 1. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006 ættu m.a. að fjalla um:

- Áreiðanleikakönnun viðskiptamanns.

- Upplýsingaöflun við áreiðanleikakönnun.
- Skráningu og varðveislu gagna.
- Viðskipti sem krefjast sérstakrar varúðar.
- Skyldu starfsmanna til að tilkynna ábyrgðarmanni tafarlaust um grun á peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Meðferð tilkynninga um ætlað peningaþvætti eða fjármögnun hryðjuverka.
- Ábyrgð og hlutverk ábyrgðarmanns peningaþvættis.
- Stöðu og aðgang ábyrgðarmanns að viðeigandi upplýsingum um viðskiptamenn og viðskiptafærslur sem tilkynning beinist að.
- Starfsaðferðir til að koma í veg fyrir að nafnleynd eða tækninýjungar séu misnotaðar í viðskiptum í þágu peningaþvættis eða fjármögnunar hryðjuverka og varðveisla gagna um slík viðskipti.
- Upplýsingar sem afla skal við ráðningu starfsmanna.
- Þjálfun og fræðslu starfsmanna.
- Úrræði gegn starfsmönnum sem sinna ekki starfsskyldum sínum að þessu leyti án réttmætrar ástæðu.

Við gerð skriflegra innri reglna og innra eftirlits skal m.a. hafa hliðsjón af því sem fjallað er um í kafla 2.

Innri endurskoðun

Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að eftirfylgni eftirlitsskyldra aðila við löggjöf, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur sæti reglubundnum úttektum innri endurskoðunardeilda, þar sem það á við, eða séu hluti af verkefnum ytri aðila sem fyrirtæki hefur samið um að sinni innra eftirliti. Sama gildir um eftirlit með störfum ábyrgðarmanna um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Í skýrslu innri endurskoðunar til stjórnar skal gera sérstaklega grein fyrir eftirliti og úttektum vegna ofangreinds.

4.3 Þjálfun starfsmanna

Samkvæmt 2. mgr. 23. gr. laga nr. 64/2006 skulu tilkynningarskyldir aðilar sjá til þess að starfsmenn hljóti sérstaka þjálfun í aðgerðum gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Þjálfunin skal fara fram við upphaf starfs og reglulega á starfstímanum, til að tryggja að starfsmenn þekki skyldur tilkynningarskyldra aðila samkvæmt lögnum, áreiðanleikakönnun viðskiptamanna og tilkynningarskyldu ásamt því sem þeir fái upplýsingar um þróun innan málaflokksins og nýjustu aðferðir við peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Þjálfun starfsmanna er eitt af lykilatriðum í aðgerðum gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka og er hluti af virku innra eftirliti eftirlitsskyldra aðila. Eftirlitsskyldum aðila ber að tryggja þjálfun nýrra starfsmanna auk reglubundinnar þjálfunar annarra starfsmanna. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að fyrir hendi sé áætlun um hvernig þjálfun verði háttáð. Í slíkri áætlun þarf að koma fram mat á þörf og tíðni þjálfunar, t.d. eftir starfssviðum, einstökum rekstrareiningum, tegundum viðskiptamanna eða verkefnum.

Tryggja skal að starfsfólk og stjórnendur hafi vitneskju um:

- Löggjöf, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Hverjar séu skyldur þeirra í tengslum við aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka, m.a. hver séu rétt viðbrögð gagnvart viðskiptavinum og innan fyrirtækis, ef grunur kemur upp um peningaþvætti eða fjármögnun

hryðjuverka.

- Hver sé ábyrgðarmaður og hvert sé hlutverk hans og ábyrgð.
- Hver sé staðgengill ábyrgðarmanns.
- Hvaða afleiðingar það getur haft fyrir eftirlitsskyldan aðila, starfsmenn hans og viðskiptavini, ef reglur á þessu sviði eru ekki virtar.
- Hvar helstu hættur á peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka liggja.
- Nýjustu aðferðir við peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka og þróun málaflokksins.

Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að starfsfólk fái þjálfun í að þekkja viðskiptafærslur sem geta vakið grunsemdir og verið tengdar peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka og fái leiðsögn í því hvernig bregðast skal við.

Endurmeta skal reglulega þörf á þjálfun starfsfólks og uppfæra fræðslu- og kynningarefni.

V. Erlend starfsemi eftirlitsskyldra aðila

Í 24. gr. laga nr. 64/2006, er fjallað um útibú og dótturfélög í ríkjum utan EES. Séu lög og reglur sem beinast gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka strangari í hinu erlenda ríki, þar sem útibú eða dótturfélag er staðsett, skal þeim fylgt.

Fjármálaeftirlitið leggur jafnframt áherslu á að innri reglur, ferlar og innra eftirlit eftirlitsskyldra aðila vegna aðgerða gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka taki til starfsemi útibúa og dótturfélaga þeirra erlendis, hvort heldur um er að ræða innan eða utan EES, nema því aðeins að strangari kröfur séu gerðar að þessu leyti í viðkomandi ríkjum. Ef strangari kröfur gilda í viðkomandi ríki, ber að fara eftir þeim reglum vegna starfsemi eftirlitsskylds aðila í því ríki. Það er á ábyrgð stjórnar og æðstu stjórnenda eftirlitsskylds aðila að sjá til þess að framangreindu sé fylgt í framkvæmd.

Reykjavík, 29. september 2008

FJÁRMÁLAEFTIRLITIÐ

Jónas Fr. Jónsson

Ragnar Hafliðason